

Тетяна Добко

Про визначних осіб

Русский биографический словарь = Russkii biograficheski slovar / Izdanie Imperatorskogo Russkogo istoricheskogo obshchestva; Introduction E.Kasinec, R.H.Davis; Foreword H.A.Ross. - N.-Y.: Norman Ross Publishing Inc., 1991.

Т.3А: Вавилов - Веселовский. - XII, 624 с.

Т.20А: Тобизенъ - Тотлебенъ. - XII, 208 с.

Серед джерел біографічних відомостей про визначних осіб дореволюційної Росії важливе місце займає «Русский биографический словарь», виданий у 25-ти томах протягом 1896-1918 рр. у Санкт-Петербурзі (Петрограді) за пропозицією та наглядом Імператорського російського історичного товариства (далі - Товариство), заснованого 1866 р. в цьому ж місті. Його головою було обрано князя П.О.Вяземського, а секретарем - О.О.Половцова. Товариство розгорнуло роботу, спрямовану на видання матеріалів та документів з російської історії, що зберігалися в урядових і приватних архівах та бібліотеках як у Росії, так і за кордоном.

У 1879 р. головою Товариства став Олександр Половцов (1832-1909) - відомий російський державний діяч. За його ініціативою та фінансуванням і було розпочато видання «Русского биографического словаря» (далі - Словник). Активні роботи з його підготовки розпочалися у другій половині 80-х років. У 1887-1888 р. у 60 та 62 томах «Сборников Императорского русского исторического общества» було опубліковано алфавітний покажчик осіб, біографії яких передбачалося включити до Словника. «Азбучный указатель имен русских деятелей для Русского биографического словаря» уміщував список імен відомих діячів на всіх поприщах державного та народного життя Російської імперії. Подавалися: прізвище, ім'я, по батькові, дати народження і смерті (враховувалися особи, які померли до 1880 р.) та короткий опис професійної діяльності і досягнень.

У підготовці статей до Словника брали участь визначні вчені Росії, зокрема: К.Бестужев-Рюмін, В.Бобинін, Б.Городецький, В.Дружинін, В.Іконников, Б.Менжуктін, Б.Модзалевський, А.Піпін, С.Платонов, В.Саїтов, М.Сумцов та ін.

Цей Словник, хоча й залишився незавершеним (букви В, Е, М і У ніколи не були опубліковані, а Г, Н, П і Т - незакінчені), є найбільшим за масштабами виданням російської словарно-біографічної літератури. Незважаючи на компілятивний характер багатьох біографій, диспропорційність статей та нерівномірність бібліографічних списків, Словник включає багато фактичного матеріалу, досі не втратив актуальності та наукового значення і користується підвищеним попитом у науковців, дослідників, читачів різних бібліотек та установ. Це одне з найважливіших джерел про відомих осіб, які діяли протягом понад тисячоліття східнослов'янської історії.

Тому вельми важливим є вихід у світ (майже через

сто років після підготовки) двох неопублікованих томів Словника. Видання томів на букви В та Т було здійснене в Нью-Йорку видавництвом Нормана Росса (Norman Ross Publishing Inc.), відомого значною видавничою діяльністю та мікрофільмуванням слов'янських книжок і періодики. Нещодавно п.Н.Росс подарував ці безперечно цінні видання НБУВ.

У вступній статті, підготовленій Робертом Девісом - завідувачем наукової бібліотеки, та Едвардом Касинцем - завідувачем слов'янського та балтійського відділу Нью-Йоркської публічної бібліотеки, висвітлено історію та проблеми створення «Русского биографического словаря», проаналізовано матеріали цих томів, подано порівняльний аналіз осіб, попередньо запропонованих в «Азбучном указателе...», з реально підготовленими статтями про включених у дані томи осіб.

Обидва томи незавершені, включають тільки частину статей, запропонованих в «Азбучном указателе...». Том «В» починається з архімандрита Вавила Івановського і закінчується статтю про Федора Павловича Веселовського, у томі відсутні сторінки 225-240, 321-368, 553-560, з 625 до кінця. Том «Т» починається статтю про І.Р.Тобізена і закінчується великою, але не закінченою статтю про графа Е.І.Тотлебена. Багато матеріалу в томі відведено родоводу Толстих.

Джерелом публікації цього нового видання стали гранки, знайдені у двох рукописних зібраннях. Гранки статей на літеру В були у відділі рукописів Державного історичного музею в Москві, а копію з них було зроблено для довідкового відділу Державної бібліотеки СРСР ім.В.І.Леніна (тепер Російська державна бібліотека). Оригінали гранок літери Т (підготовлені в 1908 р.) відтворені з оригіналів, що зберігалися у відділі рукописів Державного музею Л.Н.Толстого в Москві, копії яких були передані видавцю безпосередньо Музеєм. У передмові до видання п.Н.Росс висвітлює проблеми, які виникли з підготовкою оригіналів гранок до друку і значні зусилля, які були докладені видавництвом та різними фахівцями для поліпшення якості тексту, розбірливості шрифту. Можна сказати, що їм це вдалося. Вони зробили велику справу - повернули втрачені документи, відомі лише вузькому колу спеціалістів, науковцям, дослідникам, історикам, широким читацьким колам.

Історія створення «Русского биографического словаря» та й сама публікація двох нових томів буде корисною також при укладанні «Українського біографічного словника», активна підготовка якого здійснюється інститутом біографічних досліджень НБУВ.